

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-13-14
Otsuse kuupäev	10. juuni 2014
Kohtukoosseis	Eesistuja Priit Pikamäe, liikmed Hannes Kiris, Lea Kivi, Indrek Koolmeister, Jaak Luik
Kohtuasi	Riigilõivuseaduse § 57 lõike 1 koostoimes lisaga 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 19 173 euro 49 senti kuni 22 369 eurot 7 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 2236 eurot 90 senti Tartu Maakohtu 21. aprilli 2014. aasta määrus tsiviilasjas nr 2-11-55002
Menetluse alus	Tartu Maakohtu 21. aprilli 2014. aasta määrus tsiviilasjas nr 2-11-55002
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Jätta Tartu Maakohtu taotlus rahuldamata.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Kvaliteetinkasso OÜ (hageja) tasus 10. novembril 2011 võlgnevuse nõudes Mesor OÜ (kostja) vastu 20 699 euro 44 senti suuruse hagi esitamiselt riigilõivu 2236 eurot 90 senti. 22. märtsil 2013 esitas hageja Tartu Maakohtule taotluse tagastada enamtasutud riigilõiv. Hageja palus tunnistada põhiseadusega (PS) vastuolus olevaks ja jätta kohaldamata riigilõivuseaduse (RLS) § 57 lg 1 ja lisa 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) osas, milles need kohustasid hagejat tasuma hagiavalduselt hinnaga üle 19 173 euro 49 senti kuni 22 369 eurot 7 senti riigilõivu 2236 eurot 90 senti.

MAAKOHTU MÄÄRUS

2. Tuginedes Riigikohtu otsustele analoogilistes asjades, rahuldab Tartu Maakohus 21. aprillil 2014 tehtud määrusega tsiviilasjas nr 2-11-55002 hageja taotluse tagastada enammakstud riigilõiv. Kohus tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata RLS § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 19 173 euro 49 senti kuni 22 369 eurot 7 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 2236 eurot 90 senti. Kohus määras hagilt tasutava riigilõivu suuruseks 900 eurot.

3. Tartu Maakohtu määrus jõudis Riigikohtusse 22. aprillil 2014.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

4. Riigikogu on seisukohal, et alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud riigilõivud kohtumenetluses olid ebaproportsionaalsed ja tuleb seetõttu põhiseaduse vastaseks tunnistada.

5. Hageja nõustub Tartu Maakohtu 21. aprilli 2014. a määruses tsiviilasjas nr 2-11-55002 väljendatud seisukohtadega riigilõivuseaduse asjakohase sätte vastuolu kohta põhiseadusega.

6. Kostja nõustub Tartu Maakohtu 21. aprilli 2014. a määruses tsiviilasjas nr 2-11-55002 väljendatud seisukohtadega riigilõivuseaduse asjakohase sätte vastuolu kohta põhiseadusega.

7. Õiguskantsleri arvates ei olnud PS §-ga 11 ja § 15 lg-ga 1 kooskõlas riigilõivuseaduse asjakohane säte, arvestades et selle alusel tuli tasuda sama suurelt nõudesummalt üle seitsme korra suuremat riigilõivu, kui nõuti kuni 31. detsembrini 2008 kehtinud riigilõivuseaduse alusel (ümberarvutatuna 285 eurot), ja üle kahe korra rohkem, kui tuleb tasuda alates 1. juulist 2012 kehtiva riigilõivuseaduse alusel (900 eurot).

8. Justiitsministri hinnangul ei ole Riigikohtu üldkogu 21. jaanuari 2014. a otsusele kohtuasjas nr 3-4-1-17-13 tuginedes, kus tunnistati samaväärse nõudesumma korral 35 000 krooni suurune riigilõiv põhiseadusega kooskõlas olevaks, ka vaidlusaluses asjas tsiviilasja hinna alusel hagiavalduselt tasumisele kuuluva riigilõivu määr ebaproportsionaalselt suur. Asjakohane säte ei riku PS § 15 lg-st 1 ja §-st 32 tulenevaid õigusi ning on põhiseadusega kooskõlas.

PÕHISEADUSEGA VASTUOLUS OLEVAKS TUNNISTATUD SÄTTED

9. Riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 "Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine" lg 1:

"(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagi hinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana."

10. Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „Riigilõivu täismäärad avalduse esitamise eest tsiviilkohtumenetluses" (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) väljavõte:

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
19 173,49	[---]
22 369,07	2 236,90

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

11. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema vaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lg 2). Norm on asjassepuutuv, kui see on otsustava tähtsusega, s.t kui kohus peaks asja lahendades seaduse põhiseadusele mittevastavuse korral otsustama teisiti kui seaduse põhiseadusele vastavuse korral (vt Riigikohtu üldkogu 28. oktoobri 2002. a otsus asjas nr 3-4-1-5-02, p 15).

12. Tartu Maakohus tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata RLS § 57 lg 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tuli tsiviilasjas hinnaga üle 19 173 euro 49 senti kuni 22 369 eurot 7 senti tasuda hagiavalduselt riigilõivu 2236 eurot 90 senti. Enamtasutud riigilõivu tagastamise taotluse lahendamisel oleks maakohus pidanud vaidlusaluste sätete põhiseaduse vastasuse korral taotluse rahuldama, nende sätete põhiseaduspärasuse korral aga rahuldamata jätma. Kolleegium leiab seetõttu, et avalduse menetlemise ajal maakohus olid RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis asjassepuutuvad sätted osas, milles need kohustasid hagejat tasuma hagiavalduselt hinnaga üle 19 173 euro 49 senti kuni 22 369 eurot 7 senti riigilõivu 2236 eurot 90 senti.

13. Põhiõiguse riive on selle kaitseala iga ebasoodus mõjutamine (vt alates Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 6. märtsi 2002. a otsusest asjas nr 3-4-1-1-02, p 12). Hagiavalduselt riigilõivu tasumise nõue ja selle määr riivavad eeskätt PS § 15 lg 1 esimeses lauses tagatud igaihe põhiõigust pöörduda oma õiguste rikkumise korral kohtu poole (vt Riigikohtu 4. novembri 2013. a otsus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-28-13, p 17). Samuti riivab see PS § 14 ja § 15 lg 1 koostoimes tagatud üldist põhiõigust tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele (vt alates Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 17. juuli 2009. a

otsusest kohtuasjas nr 3-4-1-6-09, p-d 15, 20 ja 22). Ülemäärase riigilõivu tasumise kohustus riivab ka PS §-s 32 tagatud omandipõhiõigust (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 12. septembri 2013. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-26-13, p 18).

14. Riigikohus on leidnud, et 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 olid põhiseadusega kooskõlas osas, milles nägid ette, et hagiavalduselt hinnaga üle 15 977 euro 91 senti kuni 17 575 eurot 70 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 1757 eurot 57 senti (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 18. veebruari 2014. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-61-13). Kolleegium on tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 28 760 euro 24 senti kuni 31 955 eurot 82 senti tuli hagiavalduselt ja apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 3195 eurot 58 senti (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 11. aprilli 2013. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-31-12). Kolleegium on samas lugenud põhiseaduspäraseks praegu vaidluse all oleva riigilõivu määraga samas suurusjärgus määra 35 000 krooni, mida tuli tasuda 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis RLS § 56 lg 1 ja lisa 1 alusel hagiavalduselt tsiviilasjas hinnaga üle 300 000 krooni kuni 350 000 krooni (vt Riigikohtu üldkogu 21. jaanuari 2014. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-17-13).

15. Riigilõivu suurus ei tohi olla kohtusse pöördumise õigust väljasuretava iseloomuga. Selle kindlakstegemisel tuleb lähtuda iga üksiku kohtuasja asjaoludest, sealhulgas kohtusse pöörduja võimest riigilõivu tasuda, õigusvaidluse olemusest, hagiavalduse esemest ja menetluse staadiumist, milles riigilõivu tasumist nõutakse. Seetõttu seisneb praeguses asjas küsimus ennekõike selles, kas kohtuasja asjaolud on sedavõrd erinevad Riigikohtu üldkogu eelviidatud 21. jaanuari 2014 otsusest, et need tingiksid sama suurelt nõudesummat tasumisele kuuluva analoogilise lõivumäära põhiseaduspärasuse kohta teistsuguse otsustuse.

16. Riigikohus luges eelviidatud nõudesumma korral 35 000 krooni suuruse riigilõivu tasumise kohustuse mõõdukaks kohtusse pöördumise õiguse riiveks, arvestades et tegemist oli eraõigusliku juriidilise isiku majandussuhetest tuleneva vaidlusega, kus ei ole muu hulgas välistatud nõuda osanikelt täiendavate sissemaksete tegemist äriühingule määratud riigilõivu tasumiseks (Riigikohtu üldkogu 21. jaanuari 2014. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-17-13, p-d 41, 43). Kolleegium märgib, et ka praeguses asjas on tegemist eraõigusliku juriidilise isiku majandussuhetest tuleneva vaidlusega. Seetõttu leiab kolleegium, et kohtuasja asjaolud ei ole sedavõrd erinevad, et tingiksid samaväärse lõivumäära põhiseaduspärasuse kohta teistsuguse otsustuse.

17. Tuginedes Riigikohtu üldkogu eelviidatud 21. jaanuari 2014 otsusele, leiab kolleegium, et praeguses kohtuasjas hagiavalduselt tasumisele kuuluvat riigilõivu määra saab pidada eraõigusliku juriidilise isiku majandussuhetest tulenevas vaidluses mõõdukaks kohtusse pöördumise õiguse riiveks. Kolleegium jääb Riigikohtu senises praktikas kujundatud kaalutluste juurde ja tunnistab PSJKS § 15 lg 1 p-st 6 juhindudes, et RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis olid põhiseadusega kooskõlas osas, milles nägid ette kohustuse tasuda hagiavalduselt hinnaga üle 19 173 euro 49 senti kuni 22 369 eurot 7 senti riigilõivu 2236 eurot 90 senti.

Priit Pikamäe

Indrek Koolmeister

Hannes Kiris

Lea Kivi

Jaak Luik